

Orhot Tsadikim

Chapitre 8 - La cruauté

השער השמיני - שער האכזריות

האכזריות היא היפך הרחמנות, כדכתיב (ירמיה נ מב): "אכזרי המה ולא ירחמו". ואין המידה הזאת נמצאת בצדיקים, אך היא בנפש הרשעים, כדכתיב (משלי יב י): "ורחמי רשעים אכזרי". וגם המידה הזאת נמצאת בעזי פנים, כדכתיב (דברים כח נ): "גוי עז פנים אשר לא ישא פנים לזקן ונער לא יחון", וכבר ידעת רעת מידת העזות. צא ולמד רוע האכזריות, כי לענין תשלומי איש רע המורד והממרה נאמר (משלי יז יא): "אך מרי יבקש רע ומלאך אכזרי ישולח בו". כל האכזרי אין בו גמילות חסדים, כדכתיב (משלי יא יז): "גומל נפשו איש חסד ועוכר שארו אכזרי".

האכזרי רחוק מאד מן המידות הטובות, כי לא ירחם על העניים, לא ילוה להם בשעת דחקם, ולא יתן להם מאומה. וכתיב (משלי יט יז): "מלוה ה' חונן דל", ונאמר (תהלים קיב ה): "טוב איש חונן ומלוה יכלכל דבריו במשפט", ואומר (תהלים מא ב): "אשרי משכיל אל דל ביום רעה ימלטהו ה'", וכל אלה הם היפוך האכזרי. גם הוא לא יצטער על צרות חביריו. כאשר תראה בדוד המלך שאמר (תהלים לח יג): "ואני בחלותם לבושי שק עניתי בצום נפשי ותפלתי על חיקי תשוב", ובאיוב כתיב (איוב ל כה): "אם לא בכיתי לקשה יום עגמה נפשי לאביון", וכל זה רחוק מן האכזרי. ואין המידה הזאת נמצאת אלא באנשים, אשר טבעם כטבע האריות שטורפים וחומסים. בעת

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

אשר תחזק הנפש הכעסנית על האדם, אז בורחת מידת הרחמנות, והאכזריות מתגברת להרוס ולנתוץ, כדכתיב (משלי כז ד): "אכזריות חמה ושטף אף" אין חימה כחימה של אכזריות. אבל במידת הבורא, יתברך, תמצא (חבקוק ג ב): "ברוגז רחם תזכור", אבל זה רחוק מן האדם לרחם בעת הכעס.

ועוד המידה הזאת בנפשו של אדם להשיג נקמה באויביו, כדכתיב (משלי ו לד): "ולא יחמול ביום נקם", פירוש, כשיש נקמה - אין חמלה אלא אכזריות, והכתוב אומר (ויקרא יט יח): "לא תקום ולא תטור", אפילו ליטור בלב הוזהרנו, כל שכן שלא לעשות מעשה בידים להכות את חבירו. הלא אף אם נפל בלא פשיעתו לא ישמח, כדכתיב (משלי כד יז): "בנפול אויבך אל תשמח ובכשלו אל יגל לבך". והנוקם והנוטר אינו מעביר על מידותיו, ואינו מוחל לחבירו הפושעים עליו, וזה גורר ומושך המחלוקת והשנאה, וכבר ידעת מה טובה ומה נעימה מידת השלום.

ובכלל האכזריות - הגזל חבירו מאומה משלו, ובזה מצער אותו. ועונש גדול יש לגזל עני, וחייבים עליה מיתה, כדכתיב (משלי כב כג): "אל תגזל דל כי דל הוא", וכתיב (משלי כב כג): "כי ה' יריב ריבם וקבע את קבעיהם נפש". ואף על פי שיש עבירות גדולות חמורות מן הגזל, עונש הגזל חמור מאד, כדכתיב בדור המבול (בראשית ו יג): "קץ כל בשר בא לפני כי מלאה הארץ חמס מפניהם", אמרו רבותינו: קופה מלאה עוונות - אין מקטרג בכולן כמו הגזל (סנהדרין קח א). ומי שמצער יתום ואלמנה בגזל או בהכלימם ובכל מיני צער, מתחייב מיתה בידי שמים. וכן הדיינים שבידם להצילם מיד עושקיהם ואינם דנים דין יתום ואלמנה - בני מות הם, כדכתיב (שמות כב כא): "כל אלמנה ויתום לא תענון", וכתיב (שמות כב כב): "אם ענה תענה אותו כי אם צעוק יצעק אלי שמוע אשמע

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

צעקתו" וכתוב (שמות כב כג): "וחרה אפי והרגתי אתכם בחרב והיו נשיכם אלמנות ובניכם יתומים", מידה כנגד מידה: "נשיכם אלמנות" - כנגד עינוי אלמנות, "ובניכם יתומים" - כנגד עינוי יתומים. וכל המצער איש מישראל עובר בלא תעשה, שנאמר (ויקרא כה יז): "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך", וזה "לא תונו" באונאת דברים אמור (בבא מציעא נח ב). ואמרו רבותינו, זכרונם לברכה (בבא מציעא נט א): כל השערים ננעלים חוץ משערי אונאה. לכן יזהר כל אדם שלא יצער את חבירו בשום דבר, לא במעשה ולא בדברים. הגוזל חבירו כאילו נוטל נשמתו, ואפילו אם גזל ממנו דבר מועט, כגון פרוטה, מתחייב מיתה. גם זה ממידת אכזריות: המוציא שם רע על חבירו, ובזה גורם לו צער ובושה. והמוציא שם רע בפגם המשפחה, אין לו כפרה עולמית.

"לא תהיה לו כנושה" (שמות כב כד), שלא יצטער הלווה. ולא יעבור המלוה לפניו ויודע שאין לו במה לפרוע (בבא מציעא עה ב), כי הוא מציק לו בזה. והזהרנו להסיר מנפשותינו מידת האכזריות, דכתיב (שמות כב כא): "כל אלמנה ויתום לא תענון", וכתוב (ויקרא כה יז): "ולא תונו איש את עמיתו ויראת מאלהיך". גם להשיב להעני העבוב, כדכתיב (שמות כב כה): "אם חבול תחבול שלמת רעך עד בא השמש תשיבנו לו", ונאמר (שמות כב כו): "והיה כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני". ונאמר (שמות כב כז): "וגר לא תונה ולא תלחצנו".

גם מן הבהמה ירחיק אכזריות, כדכתיב (משלי יב י): "יודע צדיק נפש בהמתו", שלא להטריחה יותר מדאי ושלא ירעיב אותה. וכן כתיב (שמות כג ה): "כי תראה חמור שונאך רובץ תחת משאו וחדלת מעזור לו עזוב תעזוב עמו", ואמרו רבותינו (בבא מציעא לב ב): צער בעלי חיים דאורייתא. ואם אתה איש ירא ואימתך מוטלת על הבריות, ומה שתצוה עליהם יראים להשיב פניך,

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

היזהר בך מאד שלא להכביד עליהם המשא, ואפילו להחם צפחת המים, או לצאת בשליחות אל רחוב העיר לקנות רק ככר לחם. ועל זה נאמר בתורה (ויקרא כה מו): "ובאחיכם בני ישראל איש באחיו לא תרדה בו בפרך", ובזה הוזהרנו, שלא יעבוד אדם בחבירו עבודה קשה, ולא יצוה עליו אלא דבר שעושה ברצונו ומדעתו.

ועבד כנעני מותר לעבוד בו בפרך. אף על פי כן מידת חסידות היא להיות רחמן, ולא יכביד עול עליו, ולא יבזהו, לא ביד ולא בדברים - לעבודה מסרו הכתוב ולא לבושה (נדה מז א). וידבר עמו בנחת אף בשעת מריבה, וישמע בטענותיו. וכן אמר איוב (איוב לא יג - טו): "אם אמאס משפט עבדי ואמתי בריבם עמדי, ומה אעשה כי יקום אל וכי יפקד מה אשיבנו, הלא בבטן עושני עשהו ויכוננו ברחם אחד". חכמים הראשונים היו נותנים לעבד מכל תבשיל ותבשיל שהיו אוכלים (קידושין כ א), ומקדימים מזון הבהמות והעבדים לסעודת עצמם (ברכות מ א), שהרי הוא אומר (תהלים קכג ב): "הנה כעיני עבדים אל יד אדוניהם כעיני שפחה אל יד גברתה כן עינינו אל ה' אלהינו". והחסיד הקדים ונתן לעבדו מכל תבשיל ותבשיל קודם שאכל הוא, ובזכות זה הקדים אליהו לדבר עמו.

התורה אמרה (ויקרא יט יח): "ואהבת לרעך כמוך", וכל שיש בו מידת האכזריות מאד רחוק מזה. האכזרי אין רוח הבריות נוחה הימנו. ואין חינו נטוי בעיני העולם. ואפילו במקום תוכחה הוזהרנו שלא להוכיח באכזריות, כדכתיב (ויקרא יט יז): "הוכח תוכיח את עמיתך ולא תשא עליו חטא", פירוש - אל תוכיחה בחזקה ובאכזריות לביישו ותקבל עליו חטא.

עד עתה סיפרנו רעות האכזריות. אך יש מקומות שצריך לנהוג באכזריות כנגד הרשעים, כדרך שאמר איוב (איוב כט יז):

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

"ואשברה מתלעות עול ומשניו אשליך טרף", וכמו שאמרה התורה להמית הרשעים ולהלקותם. וכן אמרו רבותינו (כתובות פו א): מי שאינו רוצה לעשות סוכה וציצית לטליתו ומזוזה לפתחו מכין אותו עד שתצא נפשו. וכל זה צריך אכזריות, לרדוף הרשעים ולהכביד עליהם, להחזירם למוטב. וצריך להיות אכזרי בדיון, שלא ירחם על קרוביו ואוהביו ועל הדלים, אך צריך לפסוק עליהם הדיון.

ועוד אמרו רבותינו (עירובין כב א): במי אתה מוצא דברי תורה? במי שמשים עצמו אכזרי על בניו כעורב, כמו רב אדא בר מתנא שהיה הולך לבית המדרש, ואמרה לו אשתו: ילדיך מה אעשה להם? והשיב לה: איכא קורמי באגמא (ופרש"י ירקות הגדלים מן ההפקר, או מין צמח הוא אשר ניתן להכין ממנו מאכל בהיותו רך). כי זה דבר ברור: המרחם על בניו יותר מדאי, מתוך כך חושב להרויח ממון, ולא יחוש היאך יבוא לו הממון, באיסור או בהיתר, כי האהבה מקלקלת השורה. וגם מתוך הטרדה שהוא טורח יומם ולילה להמציא מזונותיהם וצרכם בריוח, מתוך כך הוא בטל מדברי תורה, כי יעשה עסקיו עיקר, ומתוך כך כל מעשיו מבולבלים. וצריך להיות אכזרי על הרשעים שלא לרחם עליהם, ואמרו רבותינו (קהלת רבה ז): כל מי שנעשה רחמן במקום אכזרי לסוף נעשה אכזרי במקום רחמן. וכן תמצא בשאול המלך, בשביל שריחם על אגג יצא ממנו המן שנעשה מצר לישראל.

גם יהיה אדם אכזר על גופו לטרוח תמיד לעשות רצון הבורא, יתברך. ולא ירחם על גופו לעדן אותו ולילך בשרירות לבו, אך יתאכזר על עצמו לכופ את יצרו הרע לחיות חיי צער, ולעסוק בתורה, ולקיים המצוות, אף אם הדבר כבד עליו מאד. ולא יהיה אכזרי על עצמו יותר מדאי לקלקל גופו, אך יתפוש מידה בינונית.

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

ואתה, בן אדם, עיין על עצמך, והתרחק מן האכזריות, אך תרחם על עניים ואביונים, ויהיו עניים בני ביתך. "ונתן לך רחמים ורחמך והרבך" (דברים יג יח) - כל המרחם על הבריות מרחמין עליו מן השמים (שבת קנא ב). לכן אל תסלק מעליך הרחמים, אך הישמר ממידת אכזריות, ואמר שלמה (משלי ה ט): "פן תתן לאחרים הודך ושנותך לאכזרי". והיזהר מן הנקמה היוצאת מן האכזריות. אך אם תרצה להינקם מאויבך, תוסיף מעלות טובות ותלך בדרכי ישרים, ובזה תינקם משונאך, כי הוא מצטער על מידתך הטובה ועל שמך הטוב, ויתאבל בשמעו שמעך הטוב. אבל אם תעשה מעשים מכוערים, אז ישמח שונאך על קלונו וחרפתך, והנה הוא מתנקם בך.

ואם תרצה לרחם על בניך ועל קרוביך ולכבדם כבוד גדול, תעסוק בתורה ובמעשים טובים ובגמילות חסדים - וזה הדבר טוב להם מאד, שיתכבדו בך ולא ישאו עליך חרפה. ואין לך בושה גדולה מזו ממי שאבותיו וקרוביו רשעים, ומי שאביו גנב וגזלן או עשה שאר מעשים מפורסמים המגונים בעיני העולם, כל זרעו מגונה אחריו לדורי דורות, שיאמרו: אלו הם זרעו של אותו רשע! גם בעוון אבות בנים מתים, כדכתיב (שמות כ ה): "פוקד עון אבות על בנים על שלשים ועל רבעים לשונאי". ראה והבן, היש יותר אכזרי ממי שבניו מתים בשביל חטאו? ואין לך מרחם על בניו יותר מן הצדיק, כי זכותו עומדת לאלף דור. אברהם עקד את בנו, ונשבע הקדוש ברוך הוא לזכור הזכות ההיא לבניו לדורי דורות, ובשעה שחטאו ישראל בעגל, עמד משה רבינו, עליו השלום, בתפילה, ואמר (שמות לב יג): "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך", וכן שלמה (דברי הימים ב ו מב): "זכרה לחסדי דויד עבדך", ונענו. וכן אנו מזכירים בכל יום זכות אבות.

לכן תדע שאין אכזרים כבעלי עבירות, כי בעוון שנאת חנם נחרב

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions

בית שני, וכל פורעניות באות לעולם בשביל עבירות, כמו שאמרו רבותינו, עליהם השלום (שבת לב ב): בעוון חלה אין ברכה במכונס (פרש"י בכינוס ואסיפת אוצרות שמן ויין). (שבת לב ב): בעוון ביטול תרומות ומעשרות שמים נעצרים. (שבת לג א): בעוון עינוי הדין ועיוות הדין וקלקול הדין וביטול תורה - חרב וביזה רבה, ודבר ובצורת בא. וכן הרבה. ובאמת אלו הגורמים הפורעניות המה אכזרים על עצמם ועל בניהם ועל אנשי דורם, והצדיקים הם רחמנים עליהם ועל בניהם ועל דורם, כדאמר שכל העולם ניזון בזכות רבי חנינא בן דוסא (ברכות יז ב).

גם זה תשובה לעניים האומרים: במה נעשה טובה? הלא אין בידינו מאומה ליתן צדקה לעניים? ואלו דברים של הבל הם, כי יכול ליתן צדקה במעשיו הטובים ובקיום המצוות, אשר ייזהר בעבודת הבורא, יתברך, בכל יכלתו. ובזכות הטובים והצדיקים הקדוש ברוך הוא מטיב לעולם ומפרנסם - היש צדקה גדולה מזאת? גם העני יתן צדקה מעט, ואפילו הוא מתפרנס מן הצדקה, ויהיה שכרו כפול ומכופל, כי המעט משלו חשוב כמו הרבה של העשיר. וכן אמרו רבותינו (ברכות יז א): אחד המרבה ואחד הממעיט - ובלבד שיכוין לבו לשמים.

1 Histoire pour Chabbath, Tome 2 (Binyamin Benhamou)

Enfin en livre, les fameuses histoires racontées en vidéos par Binyamin Benhamou. Emouvantes et inspirantes, ces histoires sont à lire et à relire.

Commandez : Tel. (Fr) : +33.1.80.91.62.91 - (Isr) : +972.77.466.03.32 - www.torah-box.com/editions